

PANAMALLA EI OLE KESKUSPANKKIA

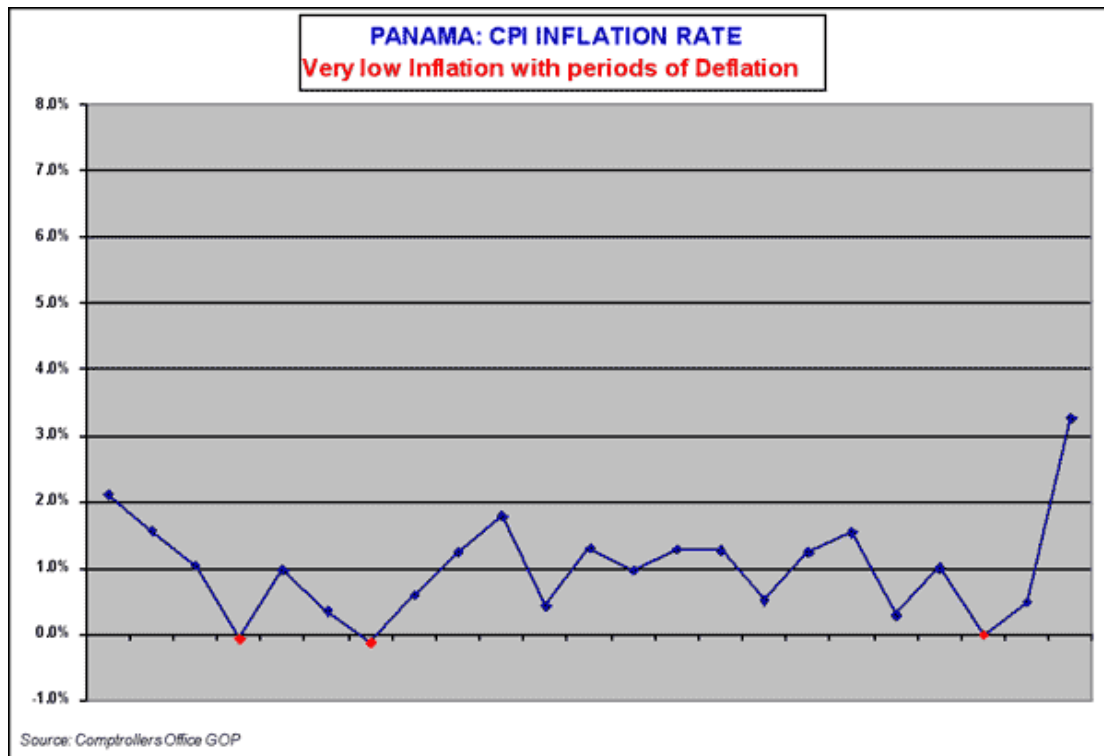
David Saied

Nykyisessä Bretton Woodsin jälkeisessä “rahataloudellisen järjestyksen” ja koordinoitun keskuspankki-inflaation maailmassa monet, jotka muutoin ovat myötämielisiä argumenteille keskuspankkeja vastaan, uskovat että keskuspankin poistaminen on saavuttamaton, utopistinen unelma.

Tosielämän esimerkkiä siitä kuinka markkinoiden valitseman rahapolitiikan järjestelmä toimii ilman keskuspankkia ei ole tarvetta hakea menneisyydestä. Esimerkki löytyy nykypäivän Keski-Amerikasta, Panaman tasavallasta, maasta, joka on elänyt ilman keskuspankkia itsenäisyydestään lähtien hyvin menestyksekkäästi ja vakaassa makrotaloudellisessa ympäristössä.

Keskuspankin puuttuminen Panamassa on luonut täysin markkinavetoisen rahan tarjonnan. Panaman markkinat ovat valinneet Yhdysvaltain dollarin *de facto* valuutakseen. Maa joutuu ostamaan tai hankkimaan dollarinsa tuottamalla tai viemällä oikeita hyödykkeitä tai palveluilta; se ei voi luoda rahaa tyhjästä. Vähintäänkin tällä tavalla järjestelmä on samanlainen verrattuna vanhaan kultakantaan. Vuosittainen inflaatio viimeisenä 20 vuotena on ollut keskimäärin 1 prosentti ja mukana on ollut myös hintadeflaation vuosia: 1986, 1989 ja 2003.

Panomalainen inflaatio on yleensä 1 ja 3 pistettä alempi kuin Yhdysvaltain inflaatio; sen aiheuttaa pääosin Fedin vaikutus maailmanmarkkinoiden hintoihin. Markkinavetoinen järjestelmä on luonut erittäin vakaan makroekonomisen ympäristön. Panama on Latinalaisen Amerikan ainoa maa, joka ei ole kokenut rahataloudellista romahdusta tai valuuttakriisiä itsenäistymisen jälkeen.

Kuten useimpien Amerikan maiden, Panaman valuutta pohjautui 1800-luvulla kultaan ja hopeaan, kierrossa ollen useita erilaisia hopeakolikoita ja kultapohjaisia valuuttoja. Hopeapeso oli valittuna valuuttana; kuitenkin Yhdysvaltain dollarin on ollut myös osittain kierrossa isthmian rautatien takia – ensimmäinen Atlantin ja Tyynen valtameren yhdistävä rautatie – jonka yhdysvaltalainen yritys rakensi vuonna 1855. Alunperin Panamasta tuli Espanjasta itsenäinen vuonna 1826, mutta se integoitiin Kolumbiaan. Pienestä koostaan johtuen se ei kuitenkaan pystynyt välittömästi irtautumaan Kolumbiasta kuten Venezuela ja Ecuador tekivät. Vuonna 1886 Kolumbian hallitus asetti useita määräyksiä pakottaen hyväksymään valtion fiat-paperirahan. Panaman avoin talous, kuljetukseen ja kauppaan pohjautuessaan, ei pystynyt yksinkertaisesti hyötymään tästä; pääsanomalehden vuoden 1886 pääkirjoitus kertoo:

maapallolla ei ole yhtään valtiota, varmasti ei yhtään kaupallista keskusta, jossa peruuttamattoman valuutan julkistamisen tuhoisia seurauksia koettaisiin kuin Panamassa. Kaikki mitä kulutamme täällä on maahantuotua. Meillä ei ole tuotteita ja voimme lähettää rahaa ainoastaan vaihdannassa siihen mitä tuodaan.

Maasta tuli itsenäinen vuonna 1903 Yhdysvaltain tukemana, koska sillä oli intressi rakentaa kanaali Panaman läpi. Uuden valtion kansalaiset epäluuloisina vuoden 1886

pakotetun kolumbialaisen fiat-paperirahakokeilun jäljiltä päättivät sisällyttää artikla 114 vuoden 1904 perustuslakiin, joka sanoo:

Tasavallassa ei ole pakotettua fiat-paperivaluutusta. Jokainen kansalainen voi hylätä minkä tahansa setelin, jota hän pitää epäluotettavana.

Tällä artiklalla kaikki kierrossa olevat valuutat ovat *de facto* ja markkinavetoisia. Vuonna 1904 Panaman hallitus allekirjoitti rahataloudellisen sopimuksen sallien Yhdysvaltain dollarin *lailliseksi* maksuvälineeksi. Aluksi panamalaiset eivät hyväksyneet dollaria; he katselivat sitä epäluuloisina, suosien hopeapesojen käyttöä. Greshamin laki kuitenkin ajoi hopeakolikot pois kierrosta.¹

Vuonna 1971 hallitus hyväksyi pankkilain, joka salli erittäin liberaalin ja avoimen pankkijärjestelmän ilman mitään valtiollista keskitettyä pankkien valvontaa, ja vahvisti ettei veroja voida periä korosta tai finanssijärjestelmän luomista maksutapahtumista. Pankkien lukumäärä hyppäsi 23:sta vuonna 1970 125:n vuonna 1983, useimpien ollen kansainvälisiä pankkeja. Pankkilaki tuki kansainvälistä lainausta, ja koska Panamassa on alueellinen verojärjestelmä, lainojen voitot tai ulkomaiset maksutapahtumat ovat verovapaita.

Tämä ja monien ulkomaisten pankkien läsnäolo mahdollistaa järjestelmän kansainvälisen integraation. Toisin kuin muissa Latinalaisen Amerikan maissa Panamalla ei ole valuuttakontrolleja. Kun kansainvälinen pääoma virtaa järjestelmään, pankit lainaavat ylimääräisen pääoman ulkomaille välttämällä yleiset haitat, epätasapainon ja korkean inflaation, jotka muut maat kohtaavat vastaanottaessaan valtavia pääomaruiskeita.

Finanssipolitiikalla on hyvin vähän liikkumavaraa sillä valtionvarainministeriö ei voi lyödä alijäämäänsä rahaksi. Lisäksi finanssipolitiikka ei vaikuta rahan tarjontaan; jos valtio yrittää nostaa rahan tarjontaa supistumisen aikana hankkimalla velkaa ulkomaisilta markkinoilta ja pumpaamalla sitä järjestelmään, pankit kompensoivat ja ottavat ylimääräisen rahan kierrosta lähettämällä sen ulkomaille.

Pankit eivät pysty koordinoimaan inflaatiota runsaan kilpailun ja tosiasian takia, että

¹ Carlos E. Ramirez, *Monetary History of Panama*, s. 5.

(toisin kuin Yhdysvaltain pankkijärjestelmä edes ennen Fediä) ne eivät laske liikkeelle seteleitä. Yhdysvaltain pankkijärjestelmälle niin tutut paniikit ja talletuspaot 1800-luvulta eivät ole tapahtuneet Panamassa, ja pankkien epäonnistumiset eivät leviä muihin pankkeihin. Useita ongelmassa olleita pankkeja on ostettu – ennen talletuspakojen kehittymistä – suurten pankkien toimesta voittojen houkuttelemana, joita alennetuilla omaisuuserillä voi tehdä.

Talletussuojaa ja viimekäden rahoittajaa ei ole, joten pankkien täytyy toimia vastuullisella tavalla. Huonot lainat tulevat osakkeenomistajien maksettaviksi; kukaan ei tule tukemaan näitä pankkeja, jos ne joutuvat ongelmiin.

Useiden vuosien noususuhdanteissa kerääntyneiden virhesijoitusten jälkeen pankit alkavat välttämättömän huonojen luottojen likvidoinnin. Koska ei ole olemassa keskuspankkia tarjoamassa edullista luottoa, taantuma alkaa ilman rahatalouspolitiikan väliintuloja. Pankit luovat siten välttämättömän supistumisen markkinavoimia totellen. Panaman taantumat luovat yleisesti deflaation, joka lepyttää kuluttajat ja myös jouduttaa toipumisprosessia vähentämällä liiketoimintakuluja.

Ainoastaan tosiasia, että laki ei salli palkkojen joustoa alaspäin pitkittää taantumia enemmän kuin ne muutoin kestäisivät.

Deflaatiot tapahtuvat ilman keynesiläisten taloustieteilijöiden ennustamia hirveitä seurauksia; ja maa, nyt demokraattisen vallan alaisena, kokee sen neljännen vuoden taloudellista kasvua reilusti yli 7 prosentilla. Siten poliitikkojen, jotka ovat sanoneet että keskuspankin poistaminen on epärealistista, ei tarvitse kuin tutustua Panaman makrotaloudelliseen ympäristöön, joka on ollut suotuisa yli 100 vuotta, oivaltaakseen että tosiasiasa se ei ole pelkästään mahdollista vaan myös hyvin suotuisaa. Selkeästi ei valtion pakottamaa fiat-valuuttaa, ei keskuspankkia ja ei korkeaa inflaatiota toimivat mainiosti tässä pienessä maassa. Kuka voi väittää etteivät nämä poliittiset toimenpiteet toimisi suuremmissa talouksissa?

Alkuperäinen artikkeli: [Panama Has No Central Bank](#)